

Kinas nyere historie:

- Brud og kontinuitet i Kinas historie
- Fremstillinger af Mao

Mao Zedong (1893-1976) er ofte et centralt omdrejningspunkt, når man skildrer Kinas nyere historie. Han er ikke kun vigtig i forhold til at forstå landets fortid. Han er stadig synlig i det kinesiske gadebillede og en central del af den kinesiske selvforståelse. På trods af at han var ansvarlig for en politik, der fra 1950'erne medførte både sult, tvangsarbejde og millioner af kineseres død, pryder hans billede både den centrale plads i Beijing, Den Himmelske Fredsplads, og de fleste private hjem. Kinesere valfarter til hans mausoleum og til andre steder, hvor han har opholdt sig.

Maos magtovertagelse i 1949 og hans død 27 år senere udgør to milepæle i Kinas nyere historie. Der vil i det følgende blive diskuteret, hvorvidt Maos magtovertagelse var et brud med eller en fortsættelse af det kejserlige Kina, og hvorvidt det nuværende Kina udgør et brud med eller er en fortsættelse af Maos Kina.

Derefter vil synet på Mao hhv. tidligere og i dag belyses. Han bliver nemlig både fremstillet som en forbryder med ansvar for millioner af kineseres død og som en helt, der den dag i dag stadig formår at forene landet. Der er således forskellige måder at erindre Mao på afhængigt af, hvem der udtaler sig.

*Mao er afbilledet på kinesiske pengesedler.
iStockphoto.com/Dmytro Synelnychenko*

Kina før Mao: Kejserdømme og konfucianisme

- Det kinesiske kejserdømme
- Konfucianisme

I de første 3500 år af Kinas historie, var landet et kejserdømme. Kejserdømmet er en styreform, hvor en kejser enerådigt hersker. I Kina var der tale om kejserdynastier. Et dynasti er en betegnelse for en slægt, hvorfra flere kejsere hersker i en arvelig rækkefølge.

Kinas første egentlige kejserdynasti, Shang-dynastiet, blev grundlagt omkring år 1600 f.v.t. Trods skiftende dynastier gennem tiden var der tale om en høj grad af kontinuitet og ensartethed i denne første del af Kinas historie. Det skyldes især, at de nye dynastier videreførte de tidligere dynastiernes grundlæggende træk. Det kinesiske statssystem kom dermed til at bestå mere eller mindre uændret i et par årtusinder frem til den sidste kejser, der gik af i 1911.

Et af de træk, der gik igen, var den kinesiske morallære, konfucianisme. Konfucianismen udgjorde kejserdømmets ideologi og legitimerede et hierarkisk samfund, hvor det enkelte menneske kendte sin plads. Det hierarkiske syn kom også til udtryk i gadebilledet, hvor kejserens palads på Den Himmelske Freds Plads i Beijing - også kaldet Den Forbudte By - kun gav adgang til kejseren, hans embedsmænd og tjenere.

Hovedindgangen til Den Forbudte By hedder Den Himmelske Freds Port. Navnet refererer til det tætte forhold mellem kejsermagten og himmelguden Shang Di. Paladset findes på Den Himmelske Freds Plads. I dag er det et billede af Mao, der pryder paladsets indgang.

iStockphoto.com/Starcevic

Det kinesiske kejserdømme

Et af de centrale kendetegn ved det kinesiske kejserdømme var kinesernes overbevisning om, at fred og velstand kun kunne eksistere under en stærk centralmagt, nemlig kejseren, der - sammen med embedsmændene - stod i spidsen for det hierarkiske samfund. En kejser, der kunne opretholde ro og orden i sit rige, havde ifølge kineserne

"Himlens mandat" til at regere. De mente, at Shang Di - den øverste himmelgud - skulle acceptere kejseren, dvs. give ham sit himmelske mandat. Den kinesiske kejser blev dermed opfattet som "Himlens søn", ligesom hans bolig blev opfattet som en kopi af himmelgudens bolig. Himmelguden overvågede kejserens handlinger og tilkendegav sin holdning gennem tegn. En naturkatastrofe blev fx opfattet som et varsel om, at kejseren ikke havde forvaltet sit mandat godt nok. Ved uro eller ved mange naturkatastrofer blev kejseren derved ofte væltet til fordel for et nyt dynasti. Fælles for alle dynastierne var dog, at de havde konfucianisme som ideologi.

Konfucianisme

Som kejserdømmets ideologi kom konfucianismen i høj grad til at forme kinesernes syn på fx uddannelse og familie og på hvilke forpligtelser, man havde overfor samfundet. Denne ideologi var stiftet af den kinesiske embedsmand og filosof Konfutse (551-479 f.v.t.), og det var konfucianismens syn på myndighed og hierarki, der gjorde, at den kunne bruges til at støtte kejsermagten.

Idealsamfundet var et ordnet, hierarkisk samfund. Det var derfor også et uligt samfund, hvor man skulle underlægge sig de klogere personer med højere positioner. I dette samfund kendte den enkelte borger sin plads, og man skulle udvise respekt for den overordnede autoritet.

Opfattelsen blev systematiseret i læren om "De fem relationer", som alle relationer mellem mennesker skal ses i forhold til. Pointen er, at i alle relationer - med undtagelse af forholdet mellem venner, hvor forholdet er ligeværdigt - fastholdes uligheden: Den underordnede underlægger sig den overordnede og udviser respekt og ærbødighed, mens den overordnede udviser velvilje og venlighed over for den underordnede. Dette samfund, hvor uligheden og respekten opretholdes, er ifølge konfucianismen harmonisk. At opfylde sin pligt og udøve den rette adfærd i relationen er forudsætningen for det harmoniske samfund.

Den konfucianske arv fra det kejserslige Kina gør, at Kina i dag stadig på mange måder er forskellig fra vores moderne europæiske samfund, hvor det fx er frihed, der er en vigtig værdi i samfundet, og ikke loyaliteten overfor den politisk overordnede. Individets rettigheder spiller slet heller ikke samme rolle i dagens Kina. Staten kan nemlig i princippet gribe ind i privatsfæren i Kina, hvor staten i Vesten derimod skal beskytte borgernes privatsfære.

Konfutses fem relationer

Hersker (velvilje)	↔	Undersåt (loyalitet)
Fader (kærlighed)	↔	Søn (hengivenhed)
Mand (kærlighed)	↔	Hustru (føjelighed)
Ældre (venlighed)	↔	Yngre (respekt)
Ven (venskab/respekt)	↔	Ven (venskab/respekt)

Kina under Mao: Den kommunistiske Folkerepublik Kina

- Maos kommunistiske vision: Folkekommunerne
- Det er bedre at være fattig og kommunistisk end rig og kapitalistisk.
- Kulturrevolutionen
- Mao-dyrkelsen

Da Mao udråbte det kommunistiske "Folkerepublikken Kina" den 1. oktober 1949, markerede det på mange måder et brud med det traditionelle Kina, for med denne ændring gik Kina fra at være et monarki (1600 f.v.t. - 1911 e.v.t.) og en republik (1912-1949) til et diktatur. Et diktatur er en styreform, hvor al magt er samlet hos én person eller hos et parti i et etpartisystem. I Kina fik Kinas Kommunistiske Parti (KKP) med Mao i spidsen den enerådige magt. Det var imidlertid ikke kun styreformen, der ændrede sig. I overensstemmelse med den kommunistiske ideologi ønskede Mao en gennemgribende ændring af samfundet.

FAKTABOKS: KOMMUNISME

Den kommunistiske ideologi har sine rødder i Karl Marx' (1818-1883) teorier om det kommunistiske samfund. I *Det kommunistiske Manifest* (1848) formulerer han sammen med Friedrich Engels den kommunistiske ideologi.

Ordet kommunisme kommer af det latinske *communis*, der betyder "fælles". Ifølge Marx var det ideelle samfund nemlig et klasseløst samfund uden privat ejendomsret. Produktionsmidlerne skulle derfor ejes i fællesskab. I det klasseløse samfund var det arbejderne - kommunismens vigtigste aktører - der gennem en revolution skulle sikre, at kapitalisterne, dvs. de få, der ejede penge og produktionsmidler, mistede dette monopol. Kapitalisterne havde nemlig underkuet arbejderne, der hverken havde magt eller midler på trods af, at det var deres hårde slid, der var årsag til den fortjeneste, som kapitalisterne indkasserede.

Mao var i høj grad inspireret af Sovjetunionen, hvor kommunisterne overtog magten ved en revolution i 1917 og ønskede at indføre det kommunistiske samfund. Kommunismen står i stærk kontrast til det kapitalistiske samfund. Mens man i det kommunistiske samfund i fællesskab ejer de økonomiske midler, og alle er lige, ejes de økonomiske midler i det kapitalistiske samfund af nogle få mennesker (kapitalisterne), der ifølge Karl Marx udnytter arbejderne.

Desuden er de to ideologiers økonomiske tænkning forskellig. *Planøkonomi* er en betegnelse for kommunismens forsøg på centralt at styre produktion og udvikling i form af femårsplaner, hvor staten bestemmer, hvad der skal produceres og til hvilken pris. I det kapitalistiske system styrer markedet selv, hvad der produceres, hvem der producerer og prisen på arbejdskraft.

Maos kommunistiske vision: "Det Store Spring Fremad" 1958-1960

I Kina havde de rige godsejere i det kejserlige og hierarkiske feudalsamfund udlejet deres jord til bønderne, som til gengæld betalte med deres arbejdskraft på godsejernes marker. Maos mål var at ændre dette. Han ønskede med andre ord en revolutionær omvæltning af det kinesiske samfund. Da han kom til magten, indførtes en række reformer, der fratog godsejerne deres jord. Det skete helt i tråd med den kommunistiske ideologi, som ville afskaffe den private ejendomsret for på den måde at opløse klasseskel. Jorden blev overdraget til bønderne, som fik en central rolle i kinesisk kommunisme.

Mao beskriver i en tale fra 1954 sine mål for Folkerepublikken Kina

I 1949, efter mere end hundrede års kamp, opnåede det kinesiske folk, under ledelse af Kinas kommunistiske Parti, endelig sin store sejr i folkets revolution mod imperialismen, feudalisme og bureaukratisk kapitalisme. Herved tilendebragte det sin lange historiske undertrykkelse og slavebinding og grundlagde Den kinesiske Folkerepublik, et folkets demokratiske diktatur.

Den kinesiske Folkerepubliks folkedemokratiske system, Det nye Demokrati, garanterer, at Kina fredeligt kan udrydde udbytning og fattigdom og opbygge et rigt og lykkeligt socialistisk samfund.

Perioden fra grundlæggelsen af Den kinesiske Folkerepublik til opnåelsen af et socialistisk samfund er en overgangsperiode, i overgangsperioden er det statens fundamentale opgave skridt for skridt at tilvejebringe en socialistisk industrialisering af landet, skridt for skridt at gennemføre en socialistisk omformning af landbrug, håndværk og kapitalistisk industri og handel.

Som et led i denne samfundsændring blev både landbrug og industri efterhånden også kollektiveret. Det betød, at den enkelte kineser ikke længere selv ejede jorden, som blev underlagt et større kollektiv eller staten. Det skete, da Mao oprettede *Folkekommunerne* (1958) under "Det store Spring Fremad". Folkekommunen var en måde at organisere sig på kollektivt, da den bestod af ca. 5000 husstande. Der eksisterede i alt 25.000 folkekommuner. De skulle være selvforsynende og både producere fødevarer og andre nødvendige produkter, som fx stål - også selvom de ikke havde naturlig adgang til dette. De skulle desuden selv stå for fx institutioner og skoler, sundhedsklinikker, politik og skatteopkrævning. Der var derfor ikke længere tale om et husholds-baseret fællesskab. Man spiste ikke længere hjemme, men derimod i kantinerne, da fællesskabet havde overtaget familiens opgaver. Det betød også, at man ikke længere måtte sælge, det man producerede, da det skulle gå til fællesskabet.

Målet med folkekommunerne var at øge produktionen og derved skabe økonomisk vækst. Men for Mao handlede visionen om folkekommunerne også om at lyn-gennemføre den kommunistiske livsform med fælleseje, kollektivisering og mobilisering af folket. Der var med andre ord også tale om en ændring af kinesernes bevidsthed. Konsekvenserne var imidlertid fatale. Man besad i folkekommunerne ikke den fornødne ekspertise og tekniske viden til at gennemføre de krævede projekter. Mao satsede på, at folkets entusiasme over den kommunistiske drøm ville skabe resultater. I stedet for døde omkring 20-40 millioner kinesere af sult.

Mao satte imidlertid også gang i forskellige velfærdstiltag. Han gennemførte "Risskålen af jern", der betød, at alle kinesere var sikret arbejde, bolig, mindsteløn og forsørgelse ved sygdom og alderdom. Navnet refererer til, at skålen, der sikrer mad og overlevelse, er umulig at slå i stykker. Den sociale kontrakt mellem borger og stat betød, at staten sørgede for borgerne livet igennem til gengæld for, at borgerne var loyale over for partiet. Systemet eksisterede frem til 1990'erne.

"Det er bedre at være fattig og kommunistisk end rig og kapitalistisk."

Som et resultat af nederlaget efter "Det Store Spring Fremad" trak Mao sig tilbage og overlod den daglige ledelse til bl.a. Deng Xiaoping (1904-1997). De var dog uenige om, i hvilken retning det kinesiske samfund skulle udvikle sig, og KKP var dermed splittet.

På den ene side stod Maos ideologiske fløj, der ønskede et samfund, hvor der var fokus på den rette kommunistiske indstilling og loyalitet. Mao ville fremme et samfund af ægte kommunister. Det kommunistiske ideal om økonomisk lighed skulle opretholdes, og derfor var et fattigt og lige samfund bedre end et rigere og mere ulige samfund. Ideologien vandt med andre ord over økonomien. Mange af Maos tiltag gik derfor ud på at opdrage kineserne ideologisk, som vi om lidt skal se skete under kulturrevolutionen.

På den anden fløj stod Deng Xiaoping. Han var fortaler for, at det var vigtigere, at man indkaldte den rette ekspert-bistand frem for den rette ideologiske indstilling, hvis Kina skulle moderniseres og opleve økonomisk vækst. Det var fx eksperterne, altså folk med uddannelse, der skulle beklæde de politiske poster i partiet. Uddannelse var af større værdi end den rette partifarve. Det var derfor med Dings egne ord "lige meget, om katten er sort eller hvid. Bare den kan fange mus". Økonomisk vækst og modernisering var målet, og til forskel fra Mao var der ikke længere noget galt med, at nogle blev rigere end andre.

Deng Xiaoping

Kulturrevolutionen 1966-1969/76

Mao var ikke tilfreds med Dings førte politik og planlagde et comeback. Han iværksatte derfor kulturrevolutionen i 1966, der var Maos forsøg på at udrense alt, der kunne opfattes som modstand til hans kommunisme. Kulturrevolutionen blev sat i gang i 1966 og ophørte officielt ved Maos død i 1976. Reelt ebbede den ud allerede i 1969. Den var også Maos forsøg på at fjerne Deng Xiaoping og andre ledende politikere, der havde fokuseret mere på økonomisk vækst end på den kommunistiske ideologi.

Målet for kulturrevolutionen var et opgør med de ikke-kommunistiske levn, nemlig de borgerlige og kapitalistiske, traditionelle og religiøse tendenser, der ifølge Mao stadig prægede det kinesiske samfund og ikke mindst KKP. Mao ville ødelægge "de fire gamle", nemlig gamle skikke, vaner, kultur og tænkemåder, herunder alle levn fra kejserstiden. Til dette formål oprettede han *Rødgardisterne*, der både skulle angribe Kinas gamle institutioner og

partiets modstandere fysisk og verbalt. Rødgardisterne, der især bestod af unge studerende, tilbød næsten Mao som en gud.

Mao endte med at miste kontrol over den revolutionære stemning, der udviklede sig til brutale overgreb på både befolkningen og centrale politikere, og hvor familier angav hinanden. Millioner af kinesere døde, og landet blev sat økonomisk og teknologisk tilbage.

Officiel erklæring om Kulturrevolutionens korrekte kurs (1965)

Selv om borgerskabet er blevet væltet omkuld, bruger det stadig gammel kultur, gamle ideer, skikke og vaner i udbytningen, til at fordærve masserne, fængsle deres sind og stræbe efter at iscenesætte dets tilbagekomst.

Proletariatet må gøre præcis det modsatte. Det må agere direkte på enhver ideologisk udfordring, som borgerskabet frembyder. Vort nuværende mål er at styrte de magthavere, der vælger den kapitalistiske vej, at kritisere reaktionære lærde "autoriteter", kritisere borgerskabets ideologi og alle de udbytende klasser. Vi må reformere kunst og litteratur, reformere alle dele af den overbygning, der ikke harmonerer med vort lands socialistiske fundament. Vort mål med at gøre dette er at stabilisere og udvikle vort socialistiske system.

Udgivet i: "Bulletin fra Den kinesiske Folkerepubliks ambassade i Danmark", særnummer, november 1966, s.3 ff.

Mao-dyrkelsen

Selvom Mao ønskede at ændre samfundet, var det svært en gang for alle at gøre endelig op med de værdier og tankemæssige strukturer, der havde eksisteret i det kinesiske samfund i århundreder. På en række områder kan man nemlig betragte Maos Kina som en fortsættelse af kejsertiden. Selvom det ateistiske og kommunistiske samfund stod i modsætning til det religiøse kejserlige samfund, hvor kejseren bl.a. blev opfattet som en jordisk repræsentant for himmelguden, tyder noget på, at den religiøse dyrkelse ikke forsvandt fra det kinesiske samfund med Mao. Han gjorde nemlig selv meget til, at der blev opbygget en kult omkring ham. Han fik fx udsendt et rygte om, at han - i en høj alder - havde svømmet over Yangze-floden. Det var en bedrift kun få kunne gennemføre, og det var med til at fremstille Mao som et overmenneske. Mao blev i stigende grad mytologiseret, og han fremstod især under kulturrevolutionen som en guddommelig autoritet. Hans "Lille røde" fik også status som hellig bog.

EKSEMPLER PÅ MAO-DYRKELSE UNDER KULTURREVOLUTIONEN

The East Is Red

The east is red, the sun is rising.
From China, appears Mao Zedong.
He strives for the people's happiness,
Hurrah, he is the people's great saviour!

Chairman Mao loves the people,
He is our guide
In order to build a new China
Hurrah, lead us forward!

The Communist Party is like the sun,
Wherever it shines, it is bright
Wherever the Communist Party is
Hurrah, the people are liberated!

[https://en.wikipedia.org/wiki/The_East_Is_Red_\(song\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_East_Is_Red_(song))

https://wikisource.org/wiki/The_East_Is_Red#Lyrics

Østen Er Rød

Bearbejdet af Røde Mor Kollektivet

Solen står op, østen er rød
Kina har frembragt en Mao Tse Tung
Han arbejder for folkets vel
Han er Kinas og hele folkets redningsmand

Mao Tse Tung elsker sit folk
Han går foran og viser os vej
Fremad leder han os hver dag
Når vi skaber et Kina der er nyt som morgensol

Hvor solen skinner der bli'r der lys
Sådan er det kommunistiske parti
Overalt hvor partiet går frem
Der får hele folket hjælp til at befri sig selv

Vi bor i Danmark, det ved vi godt
Mao er slet ikke formand for os
Men han er vores kammerat
Når vi kæmper samm'n med alle undertrykte folk

https://roedemor.dk/tekster/roede_mor_sangtekster.htm

Portræt af Mao

Plakater fra samtiden kan især bruges som kilder til guddommeliggørelsen af Mao. På dette portræt fremstår Mao som udstyret med "Himlens mandat" dvs. at han har sin kraft og legitimitet fra himlen. Det var ellers forbeholdt kejseren at blive sådan omtalt. I hjørnet til venstre ses Den Himmelske Freds Port. Teksten betyder "Solen står op i øst".
iStockphoto.com/Yunbo Xian

Maokulturen under kulturrevolutionen ifølge en engelsklærer i Guanchou

I det komplekse jeg boede i, havde personalet opstillet et legemsstort billede af Formand Mao. Den lille røde bog, som var blevet til under Lin Biaos suspicier (ledelse, red.) var i alles hænder, og hver morgen klokken syv skulle vi alle mødes til det, der kaldtes "andægtig alvor" foran ikonet. En efter en skulle vi træde frem med denne lille bog i sit hjørrede plasticomslag, med knyttet løftet næve stå foran billedet af Formand Mao og erklære evig loyalitet og troskab. Endvidere skulle vi fortælle, hvilke gerninger vi agtede at udføre for at fremme den Store Proletariske Kulturrevolution denne dag.

Om aftenen gentog ceremonien sig, og hver enkelt stod frem og "aflagde højtidelig rapport til Den Store Rørgænger, Den Store Lærer og Den Store Leder Formand Mao" om de gerninger, han eller hun havde fuldført i dagens løb. Ceremonien omkransedes af indledende og afsluttende sang.

Jan Bredsdorff: Revolution tur/retur. Information, 1978.

Kina efter Mao: Fra planøkonomi til markedsøkonomi

- [Deng Xiaopings økonomiske reformer](#)
- [Studenteroprøret på Tiananmen - de udeblevne politiske reformer.](#)
- [Xi Jinping - en ny Mao?](#)
- [Mao genkomst](#)

Efter Maos død i 1976 blev der indført en række økonomiske reformer, der brød med Maos kommunistiske Kina. Deng Xiaoping var Kinas dominerende leder fra 1978 og frem til begyndelsen af 1990'erne. Han blev under kulturrevolutionen sat udenfor politisk indflydelse, fordi han var uenig med Mao, men han genindtrådte i KKP's ledelse i 1976. Hvad der ikke lykkedes for den ideologiske Mao, lykkedes for den mere pragmatiske Deng Xiaoping. Hans reformpolitik førte nemlig til økonomisk vækst i en sådan grad, at Kina i dag er en central international aktør.

Som det følgende vil vise, er det dog især på det økonomiske, teknologiske og kulturelle område, at landet har ændret kurs. Politisk fastholder KKP sit magtmonopol, og i de seneste år har præsident Xi Jinping (f. 1953) yderligere styrket partiets position.

Synet på Mao har også ændret sig. I 1981 udsendte KKP en resolution om Mao, der gentænkte hans betydning. Partiet vurderede, at hans indsats havde været 70 % god og 30 % kritisabel. Mens Mao tidligere havde heltestatus og blev betragtet som ufejlbarlig, kritiserede man ham nu især for hans indsats under kulturrevolutionen, der blev betragtet som skadelig for både partiet og folket. Maos ophøjede status blev udfordret, og vejen var dermed beredt for, at de efterfølgende ledere kunne revidere hans ofte fejlslagne politik.

Deng Xiaopings økonomiske reformer

Deng Xiaoping indførte fra 1978 en lang række reformer. Reformerne var nødvendige. Produktionsapparatet var nedslidt og livsvilkårene var elendige. Desuden blev kineseren ikke økonomisk belønnet for at arbejde mere, og landet oplevede derfor en dalende tilslutning til planøkonomien. Dengs reformer ændrede gradvist Kina fra et isoleret kommunistisk samfund med planøkonomi til en moderne stormagt med en tillempt kapitalistisk økonomi.

Målet med de økonomiske reformer var at etablere en socialistisk markedsøkonomi som erstatning for planøkonomien. Dette skulle skabe økonomisk vækst og forbedre livsvilkårene. Deng Xiaopings politik blev kaldt for "socialisme med kinesiske kendetegn". Med denne betegnelse forsøgte man at understrege, at selvom Kina havde udviklet sig i en mere kapitalistisk retning, så havde landet ikke ændret sin politiske tænkning og kommunistiske ideologi. Der blev foretaget tre markedsøkonomiske tiltag.

For det første blev Kina åbnet for omverdenen. Der blev i 1979 oprettet en række økonomiske zoner, hvor udenlandske virksomheder kunne etablere sig. Disse zoner medførte gunstige forhold for virksomhederne, fx i form af lav skat og nem adgang til arbejdskraft og jord. I 1984 blev de økonomiske zoner udvidet fra 4 til 18.

For det andet opløste Deng folkekommunerne ved at tildele familier den kollektiverede jord, som de forpagtede mod betaling af en lav skat. Som noget nyt disponerede de frit over deres jord, og derfor kunne de sælge deres overskudsproduktion på markedet mod fortjeneste. Der blev dermed skabt et økonomisk incitament til at producere varer til det frie marked. En privatisering af landbrugsjorden havde således erstattet kollektiviseringen.

For det tredje ønskede Deng at uddelegere ansvaret for de enkelte virksomheder. I stedet for at staten beslutter hvor meget, der skal produceres af hvilke virksomheder, blev det nu i højere grad op til den enkelte virksomhed at beslutte, hvad man skulle producere, og hvad man ville bruge overskuddet til. Dermed blev den statslige kontrol med den økonomiske aktivitet mindsket. Det blev nu for første gang muligt at geninvestere overskuddet i nye investeringer. Private - dvs. ikke-statsejede - virksomheder blev også tilladt.

Deng Xiaopings fokus på økonomisk vækst frem for på ideologi førte altså til en ændring af det kinesiske samfund. Produktiviteten og den økonomiske vækst steg, den enkelte kineser oplevede en større velstand og adgang til flere forbrugsgoder, det frie marked opstod og investeringer og initiativ blev en del af den nye markedsøkonomiske tilgang med de økonomiske liberaliseringer. Mange kinesere blev hurtigt rige - ikke kun fordi det var muligt, men også fordi det nu var tilladeligt. Under Mao havde lighed været en central værdi.

Dengs reformtiltag var imidlertid også med til at ødelægge den såkaldte "jernrisskål", der havde sikret kineserne job, økonomisk og sundhedsmæssige støtte. Ansatte skulle nu selv betale for pension og sundhedsudgifter, og det blev muligt at fyre sine medarbejdere.

Deng Xiaoping om kapitalisme og socialisme

Vi ønsker selvfølgelig ikke kapitalisme, men vi ønsker heller ikke at være fattige under socialismen. Vi ønsker en socialisme, hvor produktivkræfterne udvikles, og landet er velstående og magtfuldt. Vi tror på, at socialismen er kapitalismen overlegen. Denne overlegenhed burde komme tydeligt til udtryk i det forhold, at socialismen skaber bedre betingelser for udviklingen af produktivkræfterne end kapitalismen. Denne overlegenhed burde have været indlysende på nuværende tidspunkt, men på grund af vores modstridende synspunkter er udviklingen af produktivkræfterne blevet forsinket hos os, især i den seneste tiårsperiode frem til 1976.

I begyndelsen af 1960'erne var Kina bagud i forhold til de udviklede lande, men afstanden var ikke så stor som i dag. Gennem de seneste 11-12 år, fra slutningen af 1960'erne og frem 1970'erne, er kløften blevet større, fordi andre lande har gennemført en intensiv økonomisk, videnskabelig og teknologisk udvikling, hvor udviklingsraten ikke længere gøres op i år eller måneder, men dage.

I en ret lang periode efter folkerepublikkens grundlæggelse var vi isoleret fra resten af verden. I mange år kunne denne isolation ikke tilskrives os selv – tværtimod var det de internationale anti-kinesiske og anti-socialistiske kræfter, der afskar os fra omverdenen. Da vi i 1960'erne fik mulighed for øget kontakt til og samarbejde med andre lande, var det imidlertid os selv, der isolerede os. Nu har vi omsider lært at udnytte gunstige internationale betingelser.

Deng Xiaoping i interview af Frank Gibney. Encyclopaedia Britannica.

Her efter: Deng Xiaoping om Kinas økonomiske reformer, 1979. Oversat af Morten Visby, overblik.gyldendal.dk.

Plakat af Deng Xiaoping i den kinesiske by Shenzhen.
iStockphoto.com/Nikada

Studenteroprøret på Tiananmen - de udeblevne politiske reformer.

Med Deng Xiaopings reformer fra 1978 bevægede Kinas økonomi sig fra en kommunistisk planøkonomi til en mere kapitalistisk retning. Reformerne motiverede demokratibevægelser til også at kæmpe for politiske reformer. I april 1989 gennemførte kinesiske studerende en række demonstrationer i Beijing. Demonstranterne krævede bedre forhold under studiet, bekæmpelse af korrupsion og retten til at danne politiske partier og indføre pressefrihed. De sidste krav var en åbenlys udfordring af KKP's magtmonopol.

Da den daværende russiske leder Mikhail Gorbatsjov (f. 1931) var på officielt besøg i Kina, var mange udenlandske journalister fulgt med, og de blev i Beijing for at dække demonstrationerne. Det betød, at konflikten blev vist i medier over hele verden. I løbet af maj tog demonstrationerne til. De bredte sig til 123 kinesiske byer, og andre befolkningsgrupper fulgte trop.

Der var splittelse i KKP i holdningen til, hvordan den tilspidsede situation skulle tackles. Et flertal i partiet gik ind for, at demonstrationerne skulle stoppes med alle midler, og Beijing blev sat i militær undtagelsestilstand. Natten mellem den 3. og 4. juni angreb militæret de demonstrerende på Den Himmelske Freds Plads med skydevåben og kampvogne. Mindst 300 blev dræbt. Det følgende billede stammer fra en canadisk mindeceremoni for 24-året for massakren på Den Himmelske Freds Plads. Man mindes en situation, hvor en mand stillede sig foran fire tanks. Et øjenvidne fortæller, hvordan han gentagne gange stiller sig i vejen for den første tank, som han får standset. Det lykkedes manden at kravle op på kampvognen og komme i tale med den soldat, der kører den. Efterfølgende pågribes han og føres bort. Hans videre skæbne er uvis. Han blev imidlertid symbolet på den lille mands opgør med systemet.

*Massakren på Den Himmelske Fredsplads er et fortrængt kapitel i Kinas officielle historie. Man har fx udskiftet alle fliser på pladsen for at fjerne skudhullerne fra 1989. Begivenheden holdes imidlertid i live af kinesere bosat i udlandet, som her i Canada, hvor der afholdes mindeceremoni for massakren på Den himmelske Fredsplads.
iStockphoto.com/Canadapanda*

Efter demonstrationerne indledte myndighederne jagten på kritikere af det kommunistiske system, studenterledere og arbejdere, der havde forsøgt at danne uafhængige fagforeninger. Desuden blev de økonomiske reformer sat på standby.

Deng Xiaoping stod bag massakren på demonstranterne, og på den måde tydeliggjorde han, at han kun var tilhænger af liberalisering på det økonomiske og ikke på det politiske område. I 1992 genoptog han den økonomiske reformering af Kina, og resultatet heraf var høje økonomiske vækstrater i årene derefter.

I 1997 blev begrebet privat ejendomsret indskrevet i Kinas forfatning. Deng Xiaoping blev efter sin død hyldet af KKP ved at blive indskrevet i forfatningen som ophavsmand til teorien om opbygning af socialisme med kinesiske særtræk. Med Deng Xiaoping blev Kina forvandlet fra et fattigt og tilbagestående bondesamfund til en af verdens største økonomier. Millioner af kinesere er løftet ud af fattigdom, og de rejser nu verden rundt på jagt efter design og forbrugsvarer.

Xi Jinping - en ny Mao?

Xi Jinping blev i oktober 2017 genvalgt som præsident. Ved den lejlighed fik han indskrevet både sit navn og sit politiske manifest "Xi Jinpings tanker om socialisme med kinesiske karakteristika for en ny æra" i landets forfatning. Den ære er kun blevet tildelt Mao og Deng Xiaoping (dog efter sin død), og mange argumenterer derfor for, at Xi Jinping er ved at indskrive sig som en ny Mao. Uanset hvad synes Kina at have fået den mest magtfulde leder siden grundlæggelsen af det kommunistiske Kina.

Xi Jinpings manifest indeholder 14 principper. Hans overordnede mål er - som Deng Xiaoping - at udvikle socialisme med kinesiske karakteristika. Men der er især to ting, der er bemærkelsesværdige.

For det første handler et af principperne om Xi Jinpings afvisning af vestlige værdier som demokrati, ytringsfrihed og retssikkerhed. På trods af at Xi åbner landet yderligere for flere udenlandske investeringer, er paragraffen entydig: Kina skal på ingen måde orientere sig mod Vesten, men derimod genoplive kinesisk kultur ved at vende sig mod landets egen nationale arv, tradition, skikke og værdier. Med målet om at fremme kinesisk religion, styrke familieværdierne og sikre landets høje moral er der en tydelig nationalistisk toning i Xis manifest.

For det andet fremgår det, at kommunistpartiet i endnu højere grad skal være en ledestjerne i det kinesiske samfund. Partiet bliver af Xi Jinping beskrevet som den fortrop, der skal sikre og lede landet og luge ud blandt anderledes tænkende, der fx søger at kopiere vestligt demokrati. Dermed tydeliggøres en tendens, der allerede har været tydelig længe: Kontrol med befolkningen stiger. Med censur af medier og internettet, fængsling af kritikere og Xis advarsel til universiteterne om ikke at lade vestlige tanker være en del af undervisningen, styrkes landets diktatoriske element.

*På et marked i Kina sælger man platter med både Xi Jinping og Mao.
iStockphoto.com/bushton3*

FAKTABOKS: KONTROL AF MEDIERNE

Ifølge Xi Jinping skal alle medier "elske partiet, beskytte partiet og tjene partiet", ligesom alle medier skal hedde Parti til efternavn. Dermed genopliver Xi Jinping det gamle maoistiske slogan om, at "aviser skal ledes af politikere", hvilket er ensbetydende med, at de skal være loyale overfor partiet. Med Xi er grebet om de kinesiske medier derfor strammet. I overensstemmelse hermed lancerede den kinesiske netportal Tencent et spil, hvor deltagerne konkurrerer om, hvem der kan klappe mest af Xi Jinping. På samme måde vil en ny lov om cypersikkerhed give regeringen mere kontrol over de digitale medier ved fx at kræve, at alle virksomheder skal have officiel tilladelse til at udgive og dele nyheder på nettet.

Kilde: Laura Dombrowsky: Xi Jinping: Alle kinesiske medier skal elske partiet, beskytte partiet og tjene partiet. information.dk, d.23.10.2017.

Selvom Xi Jinping adskiller sig væsentligt fra Mao ved at ville udvide det frie marked, bliver han ofte sammenlignet med Mao. Det følgende citat uddyber denne lighed:

Rorgængerens drejebog

Det er ikke kun den offentlige selvkritiks comeback, som på det seneste har fremkaldt minder om tiden under Mao Zedong. Siden han kom til magten – som partiformand i november og præsident i marts – har Xi Jinping gjort brug af en stadig mere Mao-inspireret retorik og ideologi.

Han sværger, at "vores røde nation aldrig vil skifte farve". Han opfordrer til, at yngre generationer udsættes for maoistisk ideologisk indoktrinering, og han siger: "Revolutionær historie er den bedste næring for kommunister. Samtidig slår han ned på kritik af de ugeringer, Mao gjorde sig skyldig i."

Men det er ikke kun retorisk, at Xi Jinping følger i Den Store Rorgængers fodspor. Han bruger samme taktik, som Mao benyttede sig af for at styrke sin egen og partiets magt.

Hans ordre om at udøve selvkritik, der er blevet adlydt i adskillige provinser, er blot det seneste tiltag taget fra Maos drejebog. Xi har også lanceret storstilede kampanjer for at styrke og "ideologisk rense" partiet, og desuden for at styrke båndet mellem partiet og folket og eliminere hedonisme, ekstravagant livsstil og korruption blandt partimedlemmerne.

Det er for mange et ekko af de virkemidler, Mao brugte for at afsløre og udrense rivaler i partiet og sikre ideologisk disciplin. (...)

Martin Gøttke: Xi Jinping ser Mao-rødt. Information, d.07.10.2013.

Maos genkomst

Efter Maos død er der opstået en ny form for Mao-dyrkelse. Deng Xiaopings økonomiske reformer i 1980'erne, der forandrede Kina i en mere vestlig, kapitalistisk retning medførte både ulighed og korruption, og det er den nye Mao-dyrkelse en reaktion på. Mao og hans kamp for lighed og retfærdighed idealiseres især blandt landbefolkningen. Her tilbedes han som den frelserskikkelse, der fik Kina på ret køl og genindførte harmoni. Men han dyrkes også som en guddommelig skikkelse, der griber ind i nutiden. Det kommer fx til udtryk i Shaoshan (Maos fødeby) i Hunan-provinsen, hvor kinesere valfarter til for at bede til Mao og købe gyldne amuletter med formandens billede indgraveret. Amuletternes formål er at give godt helbred og lykke. I 1993 skete et mirakel under præsident Jiang Zemin (f. 1926, præsident 1993-2003) afsløring af en seks meter høj bronzestatue af Mao i den kolde, mørke december måned. Lige da præsidenten trak lagenet fra Maos skinnende ansigt, brød solen gennem skyerne og samtidig skinnede månen klart. Miraklet blev forevigt på fotografier, som sælges til gæsterne.

Men der er også tegn på, at partiet igen forsøger at rekonstruere Mao som ikon, hvor han hyldes som den ægte socialist, der repræsenterer de kommunistiske værdier. I det følgende kan I læse citater, der viser denne Mao-dyrkelse. Personkulten er imidlertid ikke ukendt i Kina. Også den nuværende præsident Xi bliver hyldet i musikvideoer og sange, ligesom hans taler og centrale citater kan downloades til mobilen.

Moderne Mao-dyrkelse

1) Tilbedelse af Mao

Den voksende Mao-kult er i fuldt flor i den lille sydkinesiske by Shaoshan, stedet hvor Mao Zedong blev født i 1893. Stemningen er højtidelig. Folk bukker ærbødigt. Flere samler hænderne i bøn, mens andre ofrer alkohol og tænder røgelse. Enkelte græder. Mange af de kinesere, der står samlet foran en seks meter høj bronzestatue af formand Mao, tilbeder en mand, som de tillægger gudestatus. "Jeg er kommet hertil for at bede formand Mao om lykke. Det er jeg overbevist om, han kan give mig," siger Yang Bo, en bonde, der er én blandt op mod fire millioner, som valfarter hertil årligt.

For andre besøgende fremkalder synet af Mao både nostalgiske følelser om en svunden tid og samtidig et stærkt kritisk syn på situationen i nutidens Kina. "Det var bedre dengang. Der var lighed og ingen korruption," siger Liang Zhen, en tilreisende fra det nordøstlige Kina. "I dag har vi ulighed og masser af korruption, fordi kommunistpartiet har tabt sin sjæl."

I et nybygget museum, nogle få hundrede meter fra statuen, kan gæsterne beskue genstande fra formandens hverdag: tøj til alle årstider; den specielle hårkam, som hans assistenter brugte, når Mao "led af hjernetræthed"; plastikrøret, som blev brugt til at give ham føde gennem næsen på hans sidste dag i live i 1976; og hans røde badebukser.

Martin Gøttiske: Kinas kommunister mangler visioner for fremtiden. Information, d.19.10.2012.

2) Illusionen om Mao

Den danske journalist og Kina-kender, Flemming Ytzen, skriver i bogen Supermagten Kina - mirakel eller mareridt (2008) om sit besøg i Maos mausoleum (gravmæle) i Beijing, hvor Maos balsamerede lig ligger til skue.

Total stilhed indfinder sig, som om alle holder vejret i det korte øjeblik, de går forbi den afsjælede skikkelse i sarkofagen. De få sekunder, vi har til at iagttage Maos ansigtskonturer og de overraskende velbevarede hårrødder, leder for min del til den hurtige konklusion, at legemet er gjort af kunststof - voks eller plastik, måske begge dele. Det, vi når at se, er næppe den virkelige Mao. Selve formålet med figuren er vel, når det kommer til stykket, blot at bevare illusionen. Men om hvad?

Velsagtens en forestilling om et egalitært og utopisk samfund, hvor alle teoretisk set var lige, antyder jeg nogle øjeblikke senere over for min ledsager, universitetslæreren Wang. Alle lige fattige med lige så ensformige liv - med undtagelse af toplederne, lyder min forklaring.

Men den udlægning returnerer unge Wang helt udramatisk og afslappet: "Folk er begyndt at tale om, at de vil have mere Mao igen. Samfundet er blevet for ulige. For mange meget rige og for mange meget fattige. Der er for stor kløft mellem de rige og dem, der intet har. Mao ville have skabt større lighed i befolkningen."

Flemming Ytzen: Supermagten Kina - mirakel eller mareridt. Politikens Forlag, 2008. s. 29.

3) Deng: Vi lovpriser Mao

Selvom der ikke - som under Kulturrevolutionen - foregår en uforbeholden hyldest af Mao, men derimod en mere afdæmpet fremhævelse af ham, er det endnu problematisk at kritisere ham. Det blev tydeligt, da en kinesisk tv-vært fra landets største statslige station, CCTV blev efterforsket af politiet, da han påpegede, at Mao påførte det kinesiske folk store lidelser. Selvom Deng åbnede op for et begyndende opgør med Mao, er der på ingen måde tale om at partiet har tænkt sig et endeligt opgør med hans politik. Det følgende er et interview med Deng Xiaoping foretaget i 1980 af den italienske journalist Oriana Fallaci.

Det er rigtigt, at han (Mao, red.) begik fejltagelser i en vis periode, men trods alt var han den primære grundlægger af Kinas Kommunistiske Parti og Folkerepublikken Kina. I en bedømmelse af hans præstationer og fejltagelser er vi nået frem til, at hans fejl er sekundære. Hvad han gjorde for det kinesiske folk, kan aldrig viskes bort. I vore hjerter vil vi altid lovprise ham som grundlæggeren af vort parti og staten.

Flemming Ytzen: Supermagten Kina - mirakel eller mareridt. Politikens Forlag, 2008. s. 34.

km
OMC - Mama Wanchi

Kina før, under og efter Mao

Da Mao udråbte Folkerepublikken Kina, brød han med mange måder at handle og tænke på i det kejserlige Kina. Kinas historie opdeles derfor ofte i perioden før, under og efter Mao. Tiden efter Mao var præget af Maos efterfølger, Deng Xiaoping, som indførte nye økonomiske reformer.

KINA FØR MAO - KEJSERDYNASTIETS TID	
1600 f.v.t.	Kina opstår som kejserdynasti Kinas første egentlige kejserdynasti, Shang-dynastiet, etableres. Landet er i de næste 3.500 år samlet under én centralmagt, kejseren. Kejseren har "Himlens mandat", dvs. "godkendt" af den øverste Himmelgud.
551 f.v.t.	Kong Fuzi Kong Fuzi, født ca. 551 f.v.t., ses som stifteren af konfucianismen. Efter hans død spredes hans lære gennem hans disciple, og i 100 f.v.t. får konfucianisme for alvor indflydelse på det kinesiske samfund, da den bliver kejsermagtens officielle ideologi og legitimerer et hierarkisk samfund.
1912	Kina som borgerlig republik Kinas sidste kejserdynasti, Qing-dynastiet, falder i 1911. Kina udråbes som republik, og det borgerlige parti Guomindang ("Nationalistpartiet") regerer landet 1928-49. I 1921 grundlægges Kinas Kommunistiske Parti (KKP). KKP's og Guomindangs hære er periodisk i åben krig.
1934	Den lange March (1934-36) Under kampen mod Guomindang flytter KKP sin hær fra Sydkina til Nordkina for at undgå nederlag. Denne overflytning kaldes Den lange March, og her vælges Mao Zedong som leder af KKP. Marchen er afgørende for kommunisternes sejr i 1949.
KINA UNDER MAO	
1949	Mao Zedong udråber Folkerepublikken Kina Udråbelsen af den ateistiske republik på Den Himmelske Freds Plads i Beijing markerer kulminationen på mere end 50 år med uro, borgerkrig og kaos. Det kommunistiske Parti har vundet over Kinas nationale parti, Guomindang. Godsejernes jord konfiskeres, og landbruget kollektiviseres gradvist som led i landets opgør med ulighed.
1953	Planøkonomi indføres Med den første, såkaldt økonomiske femårsplan (1953-55) indfører Mao planøkonomi i Kina. Industri og håndværk overtages af staten, der centralt bestemmer, fx hvem der skal producere hvor meget. Målet er at øge den industrielle produktion.
1958	"Det store spring fremad" Maos kampagne "Det store spring fremad" skal industrialisere og modernisere Kina i lyn fart. Der bliver oprettet folkekommuner, dvs. økonomisk og administrative enheder, der består af ca. 10 selvforsynende landsbyer. Hver region skal derfor producere de samme fødevarer og industrielle produkter som fx jern til sig selv i stedet for at specialisere sig og handle sig frem til andre produkter. Projektet mislykkes og resulterer i mange millioner kineseres sultedød.
1966	Kulturrevolutionen Med Kulturrevolutionen (1966-69) ønsker Mao at udrense alt, der kan opfattes som modstand mod den kommunistiske ideologi. Han opretter Rødgardisterne, der skal angribe partiets modstandere fysisk og verbalt. Rødgardisterne, der især består af unge studerende, tilbeder næsten Mao som en gud. Mao mister kontrollen, og revolutionen udvikler sig til brutale overgreb på både befolkningen og centrale politikere. Millioner af kinesere dør, og landet sættes økonomisk og teknologisk tilbage.
1976	Mao dør Grundlæggeren af Folkerepublikken Kina dør d. 9. september.

KINA EFTER MAO	
1978	Deng Xiaoping kommer til magten Deng Xiaoping kommer til magten som Kinas leder. Han iværksætter økonomiske reformer, der gradvist gør op med planøkonomi og nærmer sig en markedsbaseret økonomi. Folkekommunerne opløses. Det nye system kaldes "Socialisme med kinesisk kendetegn".
1979	Åbning af økonomiske zoner og "Demokratimuren" Deng Xiaoping åbner Kina for udlandet ved at tillade udenlandske investeringer, og etablere økonomiske frizoner. På "Demokratimuren" kan befolkningen slå kritiske opslag op om Kulturrevolutionen og dens ledere. Muren lukkes, da kritikken slår over i kritik af partiet.
1987	Indførelse af valg til visse organer Der indføres valg til KKP's magtfulde organ, Centralkomiteen, i 1987. Året efter indføres direkte valg på landsbyniveau (borgmester).
1989	Massakren på Den Himmelske Freds Plads Den 4. maj beskyder militærets kampvogne studenter, der demonstrerer for økonomiske og politiske reformer i opposition til KKP's magtmonopol.
1992	Ny reformbølge starter Industrien begynder at overgå til privat ejendomsret og må konkurrere på det frie marked. En boligreform resulterer i et privat boligmarked. Med henblik på bekæmpelse af ulighed indføres reformer af sygesikring, pensionssystem og det sociale område.
1993	Jiang Zemin bliver præsident Jiang Zemin er præsident frem til 2003. Han får lederposten i KKP efter nedkæmpelsen af Demokratibevægelsen i 1989. Han fortsætter den økonomiske reformpolitik og fastholder KKP's magtmonopol.
2001	Kina optages i WTO (World Trade Organisation) Medlemskabet giver Kina adgang til et enormt eksportmarked.
2003	Hu Jintao bliver præsident Hu Jintao viderefører Jiang Zemins autoritære politik og strammer partiets greb om medierne. Han sætter fokus på at løse Kinas fattigdoms- og miljøproblemer.
2013	Xi Jinping bliver præsident
2017	Kina strammer kontrollen med internettet Ny lov om cybersikkerhed giver regeringen mere kontrol over de digitale medier ved fx at kræve, at alle virksomheder skal have officiel tilladelse til at udgive og dele nyheder på nettet. Præsident Xi Jinpings navn indskrives i forfatningen Præsidenten får status på linje med Mao, da han får indskrevet sit navn og sine politiske ideer i forfatningen. Han vil både åbne landet for flere internationale investeringer og fjerne sig fra vestlige værdier som demokrati, ytringsfrihed og retssikkerhed.
→ i dag	???